

Jaarrekening 2018

Inhoud

1. Voorwoord van de Raad van Toezicht

2. Verslag van de directie

3. Financiën

- 3.1 Jaarrekening 2018
- 3.2 Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening
- 3.3 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en resultaatbewaking
- 3.4 Grondslagen voor de bepaling van het resultaat
- 3.5 Grondslagen voor het opstellen van het kasstroomoverzicht
- 3.6 Toelichting op de balans per 31 december 2018
- 3.7 Toelichting op de staat van baten en lasten 2018
- 3.8 Continuïteit
- 3.9 WNT-verantwoording 2018 Stichting Pantar Amsterdam

4. Overige gegevens

- Pantar
- Controleverklaring van EY Accountants LLP
- Afkortingen en begrippen

1. Voorwoord van de Raad van Toezicht

In het voorwoord van het jaarverslag 2017 sprak de Raad van Toezicht de hoop uit dat er over de positionering van Pantar zó wordt beslist dat alle energie kan worden gericht op de bevordering van de arbeidsmarktpositie van de doelgroep. Er is in 2018 inderdaad meer zekerheid gekomen over de positie van Pantar binnen de Sociaal Werkkoepel, die inmiddels is gaan functioneren. Toch bleven we met de gemeente Amsterdam in discussie over de governance en financiering van Pantar, vooral in een meerjarig perspectief. Naar het zich laat aanzien kan die discussie in 2019 worden afgerond.

De Raad van Toezicht vergaderde regelmatig, dit jaar zes maal. De auditcommissie vergaderde vijf maal in 2018, meestal voorafgaand aan de vergaderingen van de voltallige Raad. Ook hadden de leden van de Raad van Toezicht en de Ondernemingsraad diverse malen contact. De discussies in de Raad van Toezicht gingen vooral over zaken als financiën, een met de gemeente overeen te komen informatieprotocol, het transformatieprogramma, de integriteitsrapportages en de voortgang van de visievorming van de gemeente.

De benoemings- en remuneratiecommissie kreeg als opdracht een nieuwe algemeen directeur te zoeken, nadat de toenmalige directeur, Rutger van Krimpen, had aangegeven Pantar te willen verlaten. Er werd een zorgvuldige procedure afgesproken met een selectiecommissie, een benoemingscommissie en goede betrokkenheid van de Ondernemingsraad. Omdat nog twee andere leden van het directieteam hadden aangegeven op termijn te willen vertrekken, is besloten de nieuwe directeur de vrijheid te geven een nieuwe topstructuur te ontwerpen. Daarover zal in 2019, met betrokkenheid van de Raad van Toezicht en de Ondernemingsraad hopelijk worden besloten.

De selectie van de directeur ging betrekkelijk voorspoedig, en per 1 december 2018 kon Lex de Boer zijn werkzaamheden als algemeen directeur aanvangen. Aan het eind van het jaar beëindigden daarna Marcel Suijkens (HR) en Madeleine Bunders (Operatie) hun werkzaamheden. De Raad van Toezicht is Rutger, Marcel en Madeleine dankbaar voor hun betrokkenheid en inzet voor Pantar.

De Raad van Toezicht ziet uit naar een vruchtbare samenwerking met de nieuwe directeur en dankt de medewerkers van Pantar voor hun voortdurende inzet.

Lodewijk de Waal
Voorzitter Raad van Toezicht

2. Verslag van de directie

Werk maken van mensen

Pantar ontwikkelde zich in 2018 verder als een bedrijf, dat werk maakt van mensen. Al krimpt de sw-groep waarvoor wij de werkgeversrol vervullen met zo'n 6%, per saldo had Pantar eind 2018 vrijwel evenveel Amsterdammers met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk, als aan het begin van het jaar. Bij Pantar werken nu ook langdurig werklozen via de Amsterdamse Werkbrigade en mensen met een loonkostensubsidie of in een beschutte werkomgeving.

Bij Pantar kunnen mensen zich ontwikkelen naar de plek waar zij het meest op hun plaats zijn en tot hun recht komen. Daardoor vinden zij niet alleen voldoening in hun werk, wat blijkt uit de hoge medewerkerstevredenheid. We zien ook de gemiddelde productiviteit toenemen. Gemiddeld genomen genereerde een Pantar-medewerker in 2018 meer omzet dan daarvoor.

Pantar profiteert van de sterke Amsterdamse economie en een toenemende bereidheid van werkgevers om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt op te nemen in hun bedrijfsvoering. Onze omzet groeide sterk, terwijl de kosten verhoudingsgewijs achterbleven. Daardoor werd een veel beter financieel resultaat geboekt dan verwacht. Meer incidentele factoren speelden ook een rol, zoals de lange, warme en droge zomer, die zorgde voor veel meer werk. Ook investeerden wij in verdere verbetering van financiële en administratieve processen, waardoor de ontvangen omzet beter aansluit bij het geleverde werk.

Per saldo zijn wij trots op de in 2018 geleverde prestatie. We werken in een dynamisch veld, waarop we meer dan vroeger geconfronteerd worden met onzekerheden. Daar moet Pantar aan wennen, want wij willen een betrouwbare partner zijn en daarvoor moeten we in de toekomst nog harder werken aan ons voorspellend vermogen.

Voor Pantar was 2018 ook een bestuurlijk dynamisch jaar. Rutger van Krimpen verliet de organisatie, in december gevolgd door twee andere steunpilaren: directeur Operatie Madeleine Bunders en waarnemend algemeen directeur Marcel Suijkens. Inmiddels is Lex de Boer de nieuwe algemeen directeur. Die kan vertrouwen op Pantar als een organisatie, die professioneel werk maakt van mensen. Het lukt Pantar steeds beter om met mensen die de arbeidsmarkt moeizaam opneemt marktconforme prestaties te leveren. Maar we kunnen nog grote stappen maken.

Pantar zal zich door-ontwikkelen als maatschappelijke onderneming met een hoger maatschappelijk rendement tegen lagere maatschappelijke kosten. Een organisatie die een essentiële schakel is tussen zorg en bijstand enerzijds en tussen de markt en ondernemers anderzijds. Een professionele partner voor zowel mensen die een afstand tot de arbeidsmarkt moeten overbruggen, als voor organisaties die ernst maken van social return. Daarvoor moeten we met onszelf, maar vooral ook met onze partners aan de slag. We gaan weer meer werk maken van mensen in 2019.

Meerjarenperspectief

Sinds 2013 heeft Pantar jaarlijks een verbetering van het operationeel resultaat laten zien. Ook over 2018 is een beter resultaat gerealiseerd dan het voorgaande jaar, ondanks het feit dat de verdien capaciteit van Pantar onder druk is komen te staan door de uitstroom van sw-medewerkers en de instroom van medewerkers vanuit de Participatiewet.

Pantar heeft in 2018 een operationeel resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening behaald van € 3,6 miljoen negatief, vóór bijdrage van de gemeente Amsterdam. Dat is een verbetering van 8% ten opzichte van 2017. Mede door de toename van het aantal medewerkers in de Werkbrigade is het totaal aantal medewerkers dat Pantar aan het werk heeft gedurende 2018 vrijwel gelijk gebleven. Tussen Pantar en de gemeente Amsterdam is afgesproken dat de Werkbrigade de komende jaren wordt voortgezet op minimaal het huidige niveau.

De afname van het aantal sw-medewerkers is een feit. Zowel in 2017 als in 2018 hebben we gezien dat het aantal medewerkers dat instroomt op grond van de Participatiewet lager is dan de uitstroom van sw-medewerkers. Als deze ontwikkeling van een dalend aantal medewerkers in combinatie met een lagere verdien capaciteit zich in de komende jaren voortzet, dan wordt de uitdaging voor Pantar groter om voortdurend passend werk te bieden en contractuele afspraken op maat met opdrachtgevers te maken. De gemeenteraad van Amsterdam heeft begin 2018 in een drietal besluiten een nieuwe schets gegeven van hoe sociaal werk in Amsterdam moet worden

ingericht. Zo is er een netwerkkoepel sociaal werk ingesteld en heeft de gemeente aangegeven te hechten aan het behoud van de kennis en kunde van Pantar met betrekking tot het begeleiden en ontwikkelen van medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt.

In de nieuwe Sociaal Werkkoepel vervult Pantar de volgende functies:

1. Uitvoerder van de Wsw;
2. Uitvoerder en vangnet in het kader van de Participatiewet;
3. Sociale ondernemer zonder winstoogmerk, die breed en vanuit de keten inzet op doorstroom van onbenut potentieel naar sociaal werk.

Het is de ambitie van Pantar om te excelleren in de opgave die voor haar is weggelegd. Ten eerste als vangnet en aanbieder van zinvol werk aan degenen die elders niet aan de slag kunnen. Ten tweede als springplank door motiverende en stimulerende begeleiding te bieden bij doorstroom en uitstroom naar meer zelfstandig werken. Pantar heeft daarbij de ambitie om de verdien capaciteit te vergroten, zonder afbreuk te doen aan de ontwikkelopgave. Hiertoe zullen wij meer dan voorheen kijken of wij de financiële bijdrage per soort werk en per type contract kunnen optimaliseren, onder andere door meer duurzame relaties aan te gaan met opdrachtgevers en samen met hen duurzaam passend werk te bieden. Ook zal Pantar haar begeleiding en ondersteuning verder optimaliseren en koppelen aan ambities en ontwikkelingen. Deze meerjarige opgave kost ook geld. Daarom is het onze verwachting dat het operationeel resultaat in het komend jaar niet zal verbeteren, maar wordt die verbetering in latere jaren wel beoogd.

Resultaten 2018

In 2018 heeft Pantar opnieuw bewezen een prominente speler en partner te zijn, in het aanbod, de begeleiding en uitvoering van een diversiteit aan werk. Omdat veel contracten van tijdelijke aard zijn (vooral werk 'binnen'), blijft het voor Pantar een uitdaging om genoemde verbeteringen te bestendigen en te vergroten.

Pantar heeft in 2018 meer werk uitgevoerd en € 3,6 miljoen (13,4%) meer omzet gerealiseerd dan in 2017. Dat komt enerzijds voort uit het feit dat lopende contracten meer zijn verlengd en dat contractuele afspraken zijn verbeterd. Anderzijds heeft het relatief droge weer met zich meegebracht dat er meer opdrachten buiten zijn uitgevoerd, vooral verstrekt door de gemeente Amsterdam. Ook het contracteren tegen betere prijzen en het aannemen van werk met een betere contributiemarge heeft ervoor gezorgd dat hogere omzet is gegenereerd dan was begroot. Samenhangend met de hogere omzet zijn ook hogere directe kosten gemaakt. Door het extra werk in combinatie met een fors lagere instroom van medewerkers uit de Participatiewet dan verwacht, zijn vooral de kosten voor inhuur van personeel hoger dan begroot. De lagere instroom van medewerkers uit de Participatiewet en het later invullen van vacatures stichtingspersoneel heeft lagere personeelskosten met zich meegebracht.

De extra opdrachten in 2018 konden niet altijd volledig met eigen doelgroep medewerkers worden uitgevoerd. Ondanks hogere kosten voor inhuur is het operationeel resultaat met circa 8% verbeterd in vergelijking met het voorgaande jaar (afgezien van het resultaat uit verkoop van vastgoed in 2017 en vóór bijdrage van de gemeente Amsterdam over 2018). Dit is mede door de groei van het aantal medewerkers in de Werkbrigade gerealiseerd. Het transformatieprogramma dat in 2014 is ingezet is in 2018 op enkele specifieke projecten (urenregistratie en record to report) na afgerond.

Het personeel dat per jaareinde in dienst van de stichting is, is toegenomen met 6,7 fte; van 246,6 fte per 31 december 2017 naar 252,3 fte per 31 december 2018. Dit heeft onder meer te maken met het in dienst nemen van begeleidend personeel op functies die voorheen door ervaren sw-medewerkers werden vervuld, zoals voorlieden. Deze functies kunnen niet zonder meer worden vervuld door medewerkers die vanuit de Participatiewet instromen.

Het subsidieresultaat Wsw is over 2018 verslechterd in vergelijking met het voorgaande jaar, hetgeen in de begroting was voorzien. Dit komt voort uit hogere kosten (cao) en vrijwel gelijk gebleven subsidie per sw-medewerker. De daling van het aantal sw-medewerkers beperkt de invloed van deze ontwikkelingen.

Het operationeel resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening over 2018 ad € 3,6 miljoen negatief is gecompenseerd door de van de gemeente Amsterdam ontvangen exploitatiebijdrage. De op grond van begroting ontvangen hogere bevoorschotting van de gemeente Amsterdam is in deze jaarrekening als kortlopende schuld verantwoord.

In 2018 zijn geen investeringen van materiële aard of omvang gepleegd. Ook zijn er geen eenmalige baten van materiële aard of omvang gerealiseerd.

Risico's

De regelgeving met betrekking tot de jaarverslaggeving bepaalt dat Pantar in het verslag van de directie een beschrijving opneemt van de voornaamste risico's en onzekerheden waarmee zij wordt geconfronteerd. Risico's zijn de effecten van onzekerheden op het behalen van doelstellingen. Onzekerheden ontstaan als gevolg van het geheel of gedeeltelijk ontbreken van informatie over, inzicht in of kennis van een gebeurtenis, de gevolgen daarvan, of de waarschijnlijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico wordt beheerst door periodiek en tenminste maandelijks, een 3-maands liquiditeitsprognose te maken en tenminste eenmaal per jaar een 12-maands liquiditeitsprognose, alsmede door gebruik te maken van werkkapitaalmaatregelen. De risicobereidheid is laag en indien het liquiditeitssaldo onder de € 1,5 miljoen daalt, dan worden alleen betalingen verricht na toestemming van de directie. Tijdelijke liquiditeitsfluctuaties kunnen door aanpassingen op het bevoorschottingsschema van de gemeente Amsterdam gecompenseerd worden. Het risico dat Pantar haar rekeningen niet tijdig kan betalen is daarmee laag.

Continuïteitsrisico

Het continuïteitsrisico is periodiek onderwerp van gesprek met de gemeenten Amsterdam en Diemen. Samen wordt naar oplossingen gekeken om de continuïteit van Pantar te borgen. De risicobereidheid is laag en Pantar heeft in 2018 met de gemeente Amsterdam financieringsafspraken gemaakt, waarbij ook voor de jaren daarna meer zekerheid is verkregen. De gemeenteraad van Amsterdam heeft op 14 maart 2018 ingestemd met het door het College van B&W op 16 januari 2018 genomen uitvoeringsbesluit Sociaal Werk Amsterdam en de oprichting van een Sociaal Werkkoepel. Pantar is een belangrijke systeemspeler in de keten van zorg naar werk. Pantar blijft een prominente rol vervullen, namelijk als uitvoerder van de Wsw, als uitvoerder en vangnet in het kader van de Participatiewet en als sociale ondernemer. Pantar betracht maximale transparantie over de bedrijfsvoering naar de gemeenten en de financiële positie is vast onderwerp van afstemming tijdens de sturingsgesprekken met de gemeenten Amsterdam en Diemen.

Werkgeversrisico

Het dagelijks werken met een kwetsbare groep medewerkers brengt een bijzondere verantwoordelijkheid met zich mee. De infrastructuur van Pantar is zodanig ingericht dat deze verantwoordelijkheid met de daarbij behorende werkgeversrisico's in voldoende mate kan worden geborgd. De risicobereidheid is derhalve laag. Het uitoefenen van die verantwoordelijkheid stelt hoge eisen aan de kwaliteit en omvang van de begeleiding vanuit Pantar. Pantar besteedt veel aandacht aan de ontwikkeling van medewerkers opdat zij goed toegerust zijn om de specifieke begeleidingstaken uit te voeren. Incidenten zijn niet altijd te voorkomen, deels omdat onze medewerkers ook actief zijn in de openbare ruimte. Pantar is zich ervan bewust dat incidenten met medewerkers kunnen leiden tot reputatieschade.

Risico voldoende werk en instroom

Voldoende passend werk bieden voor medewerkers in een beschutte werkomgeving blijft voor Pantar een aandachtspunt. Het aangeboden werk is veelal onvoldoende passend voor deze doelgroep. Waar mogelijk laten wij medewerkers doorstromen naar meer zelfstandige functies en ook financieel beter renderende werksoorten buiten de beschutte werkomgeving. Inmiddels zien we dat steeds minder werknemers in staat zijn naar buiten door te stromen. Daarnaast zien wij onvoldoende (diversiteit aan) instroom als potentieel risico voor de middellange termijn.

Om een pluriforme ontwikkelinfrastructuur te kunnen waarborgen is voldoende instroom op verschillende niveaus nodig. Werk kan alleen voor opdrachtgevers worden uitgevoerd wanneer een zeker kwaliteitsniveau kan worden geboden. Dit vraagt om een personeelssamenstelling, waarin rond een vaste kern van medewerkers die nodig is om de gevraagde kwaliteit te bieden, ruimte is voor andere medewerkers om zich te ontwikkelen. Deze vaste kern van medewerkers wordt nu vooral gevormd door sw-medewerkers. De uitstroom van deze groep medewerkers de komende

jaren zal voldoende gecompenseerd moeten worden door nieuwe instroom om de aanwezige ontwikkelinfrastructuur in omvang en diversiteit in stand te kunnen houden.

Pantar verzorgt voor de gemeente Amsterdam de uitvoering van de Werkbrigade. Dit initiatief om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in te zetten in het achterstallig onderhoud in de openbare ruimte van de stad, is in 2016 gestart als meerjarige pilot. Het nieuwe college van de gemeente Amsterdam heeft voorzetting van de Werkbrigade opgenomen in het coalitie akkoord, waarbij omvang en doorlooptijd nog nader zullen worden bepaald.

Operationele risico's

De belangrijkste operationele risico's zijn verzekerd door middel van aansprakelijkheidsverzekeringen, gebouwen- en materieelverzekeringen en brandverzekering. Gezien het beperkte buffervermogen van Pantar is gekozen voor uitgebreide dekking van risico's in de polissen. De professionalisering van processen en werkwijzen door middel van standaardisering en automatisering zal Pantar komende jaren voortzetten. De activiteiten vragen veel inspanning van de organisatie. De inmiddels doorgevoerde implementatie van Exact betekent een andere manier van werken voor een groot deel van onze medewerkers, omdat de hoofdprocessen zijn aangepast.

Privacyrisico's

Tegen de achtergrond van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), die op 25 mei 2018 van kracht is geworden, heeft de directie van Pantar haar privacybeleid in 2018 aangepast aan de nieuwe wetgeving. Het aangescherpte privacybeleid is in 2018 geïmplementeerd en alle medewerkers zijn hierover geïnstrueerd. De uitvoering van het beleid in de dagelijkse praktijk vraagt van de medewerkers dat zij zich bewust zijn van de noodzaak van zorgvuldige, veilige en doelmatige verwerking van persoonsgegevens en van de risico's die samenhangen met de omgang met vertrouwelijke gegevens.

Fiscale risico's

Pantar is vrijgesteld van vennootschapsbelasting. De voorwaarden voor de vrijstelling worden jaarlijks samen met de externe belastingadviseur getoetst.

Diemen, 23 april 2019

Lex de Boer
Algemeen directeur

3. Financiën

3.1 Jaarrekening 2018

3.1.1 Balans per 31 december 2018 (na resultaatbestemming)

x €1.000	31-12-2018	31-12-2017
Vaste activa		
Materiële vaste activa (1)	11.761	10.600
Financiële vaste activa	33	35
Totaal vaste activa	11.794	10.635
Vlottende activa		
Voorraden	193	305
Debiteuren (2)	5.044	5.017
Overige vorderingen (3)	4.911	3.371
Liquide middelen (4)	11.041	7.011
Totaal vlottende activa	21.189	15.704
TOTAAL ACTIVA	32.983	26.339
Eigen vermogen (5)		
Algemene reserve	1.698	1.698
Herwaarderingsreserve	8.025	6.952
Totaal eigen vermogen	9.723	8.650
Voorzieningen (6)		
Jubilea	1.375	1.229
Transitievergoeding	-	104
Transformatieprogramma	249	825
Reorganisatie	1.155	1.483
Totaal voorzieningen	2.779	3.641
Kortlopende schulden		
Crediteuren	2.121	2.778
Belastingen en premies (7)	3.096	3.012
Pensioenen	1	-38
Overige kortlopende schulden (8)	15.263	8.296
Totaal kortlopende schulden	20.481	14.048
TOTAAL PASSIVA	32.983	26.339

3.1.2 Staat van baten en lasten 2018

x €1.000	Begroting 2018	2018	2017
Netto omzet (9)	27.832	30.711	27.036
Overige bedrijfsopbrengsten (10)	5.015	6.336	8.744
Som der bedrijfsopbrengsten	32.847	37.047	35.780
Kosten grond- en hulpstoffen (11)	1.848	1.752	2.020
Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten (12)	5.454	6.675	6.109
Personeelskosten (13)	25.760	21.794	19.940
Afschrijving op materiele vaste activa (1)	1.263	1.457	1.376
Vrijval herwaarderingsreserve (5)	-801	-930	-810
Overige bedrijfskosten (14)	6.429	6.286	5.673
Som der bedrijfslasten	39.953	37.034	34.308
Rente baten en soortgelijke opbrengsten	-	-	-
Rentelasten en soortgelijke kosten	-1	-13	-15
Operationeel resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening voor belasting	-7.107	-	1.457
Belastingen operationeel resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (15)	-	-	-
Operationeel resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening na belasting	-7.107	-	1.457
Wsw subsidie	56.601	58.323	61.856
Wsw kosten	65.787	66.333	68.315
Subtotaal subsidieresultaat Wsw (16)	-9.186	-8.010	-6.459
Werkbrigade kosten	-	12.980	6.864
Werkbrigade opbrengsten	-	5.093	2.291
Subtotaal subsidieresultaat Werkbrigade	-	-7.887	-4.573
Subsidieresultaat voor bijdragen gemeenten	-9.186	-15.897	-11.032
Gemeentelijke bijdragen			
Bijdrage gemeente Amsterdam Wsw	8.850	7.792	6.310
Bijdrage gemeente Diemen Wsw	336	218	149
Bijdrage gemeente Amsterdam Werkbrigade	-	7.887	4.573
Subsidieresultaat inclusief bijdragen gemeenten	-	-	-
Operationeel resultaat	-7.107	-	1.457
Subsidieresultaat	-	-	-
Exploitatieresultaat	-7.107	-	1.457

3.1.3 Kasstroomoverzicht 2018 (indirecte methode)

X € 1.000	2018	2018	2017	2017
<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>				
Bedrijfsresultaat	-		1.457	
Uit: Resultaat verkoop panden	-		-5.408	
Resultaat uit operationele activiteiten	-		-3.951	
Aanpassing voor afschrijvingen	491		566	
Mutatie voorziening	-862		-1.111	
<i>Veranderingen in het werkkapitaal</i>				
Mutatie vorderingen	-1.568		259	
Mutatie voorraden	112		-59	
Mutatie kortlopende schulden	6.432		-2.916	
Kasstroom uit operationele activiteiten		4.606		-7.212
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>				
Mutatie financiële activa	2		1	
Investerings in materiële vaste activa	-615		-319	
Desinvesteringen in materiële vaste activa	36		6.807	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-577		6.489
Mutatie geldmiddelen stand per 31 december		4.030		-723
Stand per 1 januari		7.011		7.734
Mutatie		4.030		-723
Stand per 31 december		11.041		7.011

3.2 Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Algemeen

Stichting Pantar Amsterdam is statutair gevestigd te Amsterdam en is ingeschreven bij het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41215351. Het adres van de hoofdlocatie van Pantar is Kriekenoord 3, 1111 PT Diemen

Pantar is een niet-commerciële stichting, een organisatie zonder winstoogmerk. Pantar heeft als doel een arbeidsontwikkelbedrijf te zijn voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en hen te helpen hun talenten en arbeidspotentieel te ontwikkelen en optimaal in te zetten, zodanig dat zij kunnen doorstromen en uitstromen naar regulier werk, alles in de ruimste zin van het woord.

De jaarrekening is opgemaakt op 23 april 2019 conform RJ 640 en uitgedrukt in euro. De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij anders vermeld.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen voor zover zij bij het opmaken van de jaarrekening bekend zijn.

Continuïteit van de activiteiten

Bij de waardering van activa en passiva wordt uitgegaan van de veronderstelling dat het geheel van de werkzaamheden van Pantar waaraan die activa en passiva dienstbaar zijn, wordt voortgezet.

Financiële instrumenten

Pantar maakt geen gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Voor de grondslagen van primaire financiële instrumenten (zoals vorderingen en schulden) wordt verwezen naar de behandeling van de 'Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en resultaat bepaling'.

Omrekening van vreemde valuta

Pantar heeft haar bedrijfsactiviteiten in Nederland en heeft derhalve in het boekjaar geen vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta.

Schattingen en onzekerheden

Bij een aantal posten in de jaarrekening, zoals voorziening dubieuze debiteuren, afschrijvingstermijnen, restwaarden vaste activa en voorzieningen, wordt gebruik gemaakt van schattingen en is een bepaalde mate van onzekerheid aanwezig. Hierbij wordt door het bestuur een zo goed mogelijke inschatting gemaakt op basis van historische feiten, beschikbare (toekomst) informatie en inzichten van het bestuur op het moment van waarderen voor de jaarrekening. De schattingen zijn per balanscategorie en gedurende de jaren consistent gehanteerd, tenzij afwijking en bijzondere waardevermindering noodzakelijk zijn.

Salderen

Een actief en een post van het vreemd vermogen worden gesaldeerd in de jaarrekening opgenomen uitsluitend indien en voor zover een deugdelijk juridisch instrument beschikbaar is om het actief en de post van het vreemd vermogen gesaldeerd en simultaan af te wikkelen en het stellige voornemen bestaat om het saldo als zodanig of beide posten simultaan af te wikkelen.

Bijzondere waardeverminderingen vaste activa

Ultimo boekjaar worden de gewaardeerde activa onderzocht op indicaties die bijzondere waardeverminderingen noodzakelijk maken. Voor het buiten gebruik stellen van materiële activa zullen de waardeverminderingen verwerkt worden in het resultaat.

3.3 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en resultaatbepaling

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa, met uitzondering van gebouwen en terreinen, worden gewaardeerd op de historische kostprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden gesteld op een vast percentage van de historische kostprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Vanaf 31 december 2014 waardeert Pantar gebouwen en terreinen op basis van de actuele waarde. De actuele waarden per eind 2017 en 2018 zijn bepaald op basis van externe taxaties. Voor 2017 betrof dit een markttechnische update van de externe taxaties welke in 2016 waren verricht. Voor 2018 geldt dat opnieuw volledige externe taxatie heeft plaatsgevonden van de gebouwen en terreinen per 5 december 2018 met als peildatum 31 december 2018. Waardemutaties in de actuele waarde worden rechtstreeks in het eigen vermogen via de (ongerealiseerde) herwaarderingsreserve verantwoord. Over de geherwaardeerde activa wordt vervolgens (prospectief) afgeschreven waarbij de ongerealiseerde herwaarderingsreserve via het resultaat over de verwachte resterende levensduur vrijvalt.

In onderstaande tabel zijn de afschrijvingstermijnen voor de belangrijkste materiële vaste activa weergegeven:

Activa categorie	Termijn	x € 1
Gebouwen voor 1998	40 jaar	
Gebouwen na 1998	25 jaar	
Hardware	3 jaar	> 2.300
Projecten, software en applicaties	3 tot 7 jaar	> 2.300
Machines en installaties	2 tot 10 jaar	> 2.300
Inventaris	5 tot 10 jaar	> 2.300

Financiële activa

De financiële activa worden opgenomen tegen reële waarde.

Voorraden

De voorraden voor grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen vaste verrekenprijzen. Voor incurante voorraden wordt een voorziening getroffen.

Debiteuren en overige vorderingen

Debiteuren worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van een noodzakelijk geachte voorziening voor het risico van oninbaarheid. De overige vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zowel de debiteuren als de overige vorderingen hebben, tenzij anders vermeld, een looptijd van maximaal 12 maanden.

Liquide middelen

Onder liquide middelen worden verstaan kasmiddelen, de tegoeden op bankrekeningen, wissels en cheques die worden opgenomen tegen nominale waarde. Deposito's worden onder liquide middelen opgenomen indien zij in feite ter onmiddellijke beschikking staan. Liquide middelen die (naar verwachting) langer dan twaalf maanden niet ter beschikking staan van de groep, worden als financiële vaste activa gepresenteerd.

Eigen vermogen

De algemene reserve wordt gewaardeerd tegen nominale waarde. Pantar waardeert de gebouwen en terreinen tegen de reële waarde, waarbij veranderingen in de reële waarde leiden tot een directe mutatie van het vermogen, namelijk in de herwaarderingsreserve. De reële waarden van de gebouwen en terreinen worden bepaald aan de hand van recente transacties met gelijksoortige kenmerken en locaties als het vastgoed van de groep. Pantar schakelt onafhankelijke waarderingsexperts in voor het bepalen van de reële waarde per jaareinde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen als:

- (a) Pantar een bestaande (in rechte afdwingbare of feitelijke) voorwaardelijke verplichting heeft ten gevolge van een gebeurtenis in het verleden;
- (b) het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen, vereist zal zijn om de verplichting af te wikkelen en
- (c) een betrouwbare schatting van het bedrag van de verplichting kan worden gemaakt. De last die met een voorziening samenhangt wordt opgenomen in de staat van baten en lasten na aftrek van een eventuele vergoeding.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans. Bij het contant maken is de disconteringsvoet gelijk gesteld aan de verwachte indexatie van salarissen.

Voorziening transitievergoeding

De voorziening transitievergoeding wordt opgenomen tegen nominale waarde. Als gevolg van nieuwe wetgeving inzake compensatiemogelijkheid, voor werkgevers, voor betaalde transitievergoedingen aan langdurig arbeidsongeschikte werknemers is deze voorziening in 2018 komen te vervallen. De vordering op het UWV uit hoofde van compensatie van betaalde transitievergoedingen aan langdurig arbeidsongeschikte werknemers, alsmede de schuld aan de gemeenten Amsterdam en Diemen inzake het deel van de transitievergoedingen dat door hen is betaald, wordt opgenomen onder de vlottende activa respectievelijk kortlopende schulden. Overeenkomstig de nieuwe wetgeving wordt de compensatiemogelijkheid in 2020 effectief, hetgeen betekent dat per 31 december 2018 zowel vordering als schuld uit hoofde van betaalde transitievergoedingen langlopend van aard is.

Voorziening transformatieprogramma

De voorziening transformatieprogramma wordt opgenomen tegen nominale waarde en betreft de nog af te ronden implementatie van Exact.

Voorziening reorganisatie

De voorziening reorganisatie wordt opgenomen tegen nominale waarde. De voorziening reorganisatiekosten wordt gevormd indien op balansdatum een gedetailleerd plan is geformaliseerd en de gerechtvaardigde verwachting is gewekt bij hen voor wie de reorganisatie gevolgen zal hebben dat de reorganisatie zal worden uitgevoerd. De voorziening bestaat uit het per 31 december 2018 resterende deel van de directe kosten van de reorganisatie welke in 2014 is ingezet.

Kortlopende schulden

De kortlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde en hebben, tenzij anders vermeld, een looptijd van maximaal 12 maanden.

Niet langer in de balans opnemen van financiële activa en verplichtingen

Een financieel activum of financiële verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle, of nagenoeg alle, rechten op economische voordelen en alle, of nagenoeg alle, risico's met betrekking tot de positie aan een derde zijn overgedragen. Niet langer in de balans opnemen van financiële activa en verplichtingen wordt naar nominale waarde bepaald.

3.4 Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Opbrengsten

Onder de netto omzet wordt verstaan de opbrengsten uit levering van goederen en diensten aan derden, rekening houdend met eventuele kortingen en over de omzet geheven belastingen (indien van toepassing). Verkopen worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd c.q. de diensten zijn verricht. De overige opbrengsten hebben betrekking op incidentele en structurele bijdragen van de gemeente Amsterdam, subsidie-inkomsten anders dan vanuit de Wsw, baten uit voorgaande jaren en opbrengsten uit verkopen van activa.

Kosten

De kosten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor vermelde grondslagen van waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Lonen en salarissen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst-en-verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit. Pantar neemt een verplichting op indien en voor zover zij zich aantoonbaar onvoorwaardelijk heeft verbonden om een ontslag- of transitievergoeding te betalen. Als het ontslag onderdeel is van een reorganisatie, dan worden de kosten van een ontslag- of transitievergoeding opgenomen in een voorziening reorganisatiekosten.

Pensioenlasten

De pensioentoezeggingen zijn ondergebracht bij pensioenverzekeraars. De pensioenregeling is van dien aard dat de actuariële risico's zijn afgedekt bij de pensioenverzekeraars. In de jaarrekening worden de verschuldigde premies als last in de winst- en verliesrekening opgenomen. Voor zover de periodiek verschuldigde premies nog niet zijn voldaan, worden zij als verplichting in de balans opgenomen.

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenverzekeraars verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op de balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies door de verzekeraar.

Afschrijvingen

De afschrijvingen geschieden tijdsevenredig op basis van de verwachte economische levensduur. Op aanschaffingen in het verslagjaar wordt tijdsgelang afgeschreven.

Wsw-kosten en Wsw-subsidie

De Wsw-kosten en Wsw-subsidie worden bepaald met inachtneming van de bepalingen in de Wet sociale werkvoorziening.

Werkbrigade kosten en opbrengsten

De kosten en opbrengsten van de Werkbrigade worden bepaald met inachtneming van de afspraken zoals vastgelegd in de desbetreffende dienstverleningsovereenkomst (DVO) met de gemeente Amsterdam.

Vennootschapsbelasting

Op 15 juni 2015 is de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen (verder: WMVOO) in werking getreden en van toepassing op boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2016. Pantar heeft het standpunt ingenomen dat Stichting Pantar Amsterdam niet belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Op 8 december 2017 heeft de belastingdienst schriftelijk gereageerd en deze conclusie op grond van standpunten bevestigd. In 2018 heeft Pantar de bestaande situatie opnieuw extern laten toetsen. Hieruit zijn geen gewijzigde inzichten naar voren gekomen.

3.5 Grondslagen voor het opstellen van het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen. Alle transacties vinden plaats in euro's, derhalve zijn kasstromen in vreemde valuta en koersverschillen niet van toepassing. Ontvangen en betaalde interest wordt opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten, aangezien de interest haar oorsprong vindt in operationele activiteiten en niet in financierings- of overige activiteiten.

Pantar verricht geen financieringsactiviteiten. Derhalve zijn er geen kasstromen uit financieringsactiviteiten opgenomen in het kasstroomoverzicht.

3.6 Toelichting op de balans per 31 december 2018

Materiële vaste activa [1]

x € 1.000	Gebouwen en terreinen	Machines, installaties en inventaris	Overige vaste bedrijfsmiddelen	Totaal 2018
Cumulatieve aanschafwaarde per 1-1	16.288	8.072	5.937	30.297
Herwaarderingen 1-1	6.952	-	-	6.952
Cumulatieve afschrijvingen per 1-1	-12.980	-7.855	-5.814	-26.649
Boekwaarde per 01-01-2018	10.260	217	123	10.600
Investering verslagjaar	416	113	86	615
Afschrijvingen verslagjaar	-359	-80	-88	-527
Desinvesteringen verslagjaar	-	-24	-12	-36
Afschrijvingen desinvesteringen	-	24	12	36
Herwaardering verslagjaar	2.003	-	-	2.003
Afschrijving herwaardering verslagjaar	-930	-	-	-930
Bijzondere waardeverminderingen	-	-	-	-
Boekwaarde per 31-12-2018	11.390	250	121	11.761
Cumulatieve aanschafwaarde per 31-12	16.704	8.161	6.011	30.876
Herwaarderingen 31-12	8.025	-	-	8.025
Cumulatieve afschrijvingen per 31-12	-13.339	-7.911	-5.890	-27.140
Boekwaarde per 31-12-2018	11.390	250	121	11.761

Eind 2018 heeft Pantar de actuele van gebouwen en terreinen bepaald op basis van externe taxaties. De taxaties zijn uitgevoerd op 5 december 2018 met als peildatum 31 december 2018. De herwaardering verslagjaar betreft de mutatie van de herwaarderingsreserve, welke bestaat uit een toevoeging op grond van externe taxaties (€ 2,0 miljoen) en de afschrijving over de herwaarderingsreserve in 2018 (€ 0,9 miljoen).

Pantar heeft in 2018 geïnvesteerd in faciliteiten aan de locatie Zuiderzeeweg. De overige vaste bedrijfsmiddelen hebben betrekking op investeringen in de automatisering en transportmiddelen die eigendom zijn van Pantar.

Gebouwen en terreinen

x € 1.000	31-12-2018	31-12-2017
Kriekenoord	5.771	5.350
Seineweg	1.995	1.930
Strekkerweg	3.100	2.800
Zuiderzeeweg	500	-
Diverse	24	180
Actuele waarde	11.390	10.260

Zowel in 2017 als in 2018 is geen groot onderhoud aan de panden uitgevoerd. Kosten van het uitgevoerde regulier onderhoud zijn als last in de staat van baten en lasten verantwoord in het jaar dat deze werkzaamheden hebben plaatsgevonden.

Op de grond van de locatie Kriekenoord te Diemen, is een erfpachtrecht gevestigd. De erfpacht is sinds 1 december 2002 uitgegeven door de gemeente Diemen en heeft een looptijd van 50 jaar. Het gevestigde erfpachtrecht eindigt derhalve op 30 november 2052. Zie voor verdere toelichting het overzicht 'Niet langer in de balans opnemen van financiële activa en verplichtingen'.

Ultimo boekjaar 2018 is op de panden geen hypotheek- en pandrecht meer gevestigd. Zie voor verdere toelichting het overzicht 'Niet langer in de balans opnemen van financiële activa en verplichtingen'.

Financiële vaste activa

Pantar heeft een aandeel in de coöperatie Royal FloraHolland. Dit wordt naar rato van de vermogensontwikkeling van de coöperatie verantwoord onder de financiële vaste activa. Over 2018 betreft dit een lichte daling.

Vorraden

De voorraad grondstoffen en eindproducten in de magazijnen van Pantar is per 31 december 2018 lager dan per ultimo 2017. Dit betreft een momentopname van de voor productie benodigde, courante goederen. Pantar had zowel in 2017 als in 2018 geen incurante voorraden.

Debiteuren [2]

Het totale saldo debiteuren bedraagt € 5,0 miljoen en bestaat uit de vorderingen op debiteuren ad € 5,3 miljoen verminderd met het bedrag van de voorziening dubieuze debiteuren ad € 0,3 miljoen. Van het totale saldo debiteuren ultimo 2018 bedraagt ruim € 1,7 miljoen (34%) de vordering op de gemeente Amsterdam uit hoofde van verrichte werkzaamheden en verleende diensten (2017: € 2,4 miljoen, 48%). De gemiddelde ouderdom van de debiteuren is 42 dagen per ultimo 2018 (2017: 56 dagen).

Het verloop van de voorziening dubieuze debiteuren in 2018 is in onderstaande tabel weergegeven.

x €1.000	31-12-2017	Onttrekking 2018	Vrijval 2018	Dotatie 2018	31-12-2018
Voorziening dubieuze debiteuren	-455	-	143	-	-312
Totaal	-455		143		-312

Overige vorderingen [3]

x €1.000	31-12-2018	31-12-2017
Vooruitbetaalde kosten / vooruitontvangen facturen	316	294
Nog te factureren reorganisatievoorziening	245	-
Nog te ontvangen reorganisatiesubsidie	1.155	1.399
Nog te ontvangen LKS subsidie	201	168
Vordering LIV en LKV Doelgroepen	888	451
Nog te factureren omzet	1.375	834
Transitievergoeding , vordering UWV*	342	-
Nog af te rekenen Wsw subsidiebijdrage	220	126
Nog te verrekenen vakantiedagen	156	94
Nog te verrekenen personele kosten	13	5
Totaal	4.911	3.371

* Dit deel van de overige vorderingen is langlopend van aard

De overige vorderingen zijn ten opzichte van 2017 voornamelijk gestegen als gevolg van hogere vorderingen met betrekking tot het Lage Inkomensvoordeel (LIV), het Loonkostenvoordeel (LKV) en de compensatie transitievergoedingen. Naast de nog te factureren omzet bestaan de overige vorderingen met name uit een vordering op de gemeente Amsterdam, gerelateerd aan de hogere omzet over 2018. Per ultimo 2018 resteert nog € 1,2 miljoen aan salarisverplichtingen op grond van de reorganisatie welke in 2014 is ingezet. Deze verplichtingen zijn opgenomen onder de voorziening reorganisatie. Overeenkomstig gemaakte afspraken kan Pantar dit bedrag naar gelang het inlossen van de verplichtingen terugvorderen bij de gemeente Amsterdam.

Liquide middelen [4]

De liquide middelen zijn in vergelijking met 2017 toegenomen. Dit wordt onder meer veroorzaakt door een ontvangen voorschot Wsw-gelden 2019 van de gemeente Amsterdam. Van het totale saldo liquide middelen is ruim € 150.000 beklemd in afgegeven bankgaranties. Zie voor verdere toelichting de 'Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen'. Het overige deel staat vrij ter beschikking van Pantar. Voor een totaaloverzicht van mutaties in liquide middelen wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht.

Eigen vermogen [5]

x € 1.000	31-12-2017	Resultaat 2018	Mutatie 2018	Afschrijving 2018	31-12-2018
Algemene reserve	1.698	-	-	-	1.698
Herwaarderingsreserve	6.952	-	2.003	-930	8.025
Totaal	8.650	-	2.003	-930	9.723

Het totaal aan eigen vermogen is gedurende 2018 toegenomen met € 1,1 miljoen. Deze toename wordt verklaard door een toename in de waardering van de gebouwen en terreinen per eind 2018, als gevolg van een waardestijging van de panden, vastgesteld middels externe taxaties. Gedurende 2018 is er € 0,9 miljoen vrijgevallen in het resultaat ten laste van de herwaarderingsreserve, vanwege realisatie door afschrijvingen. De herwaarderingsreserve ad € 8,0 miljoen per 31 december 2018 is een niet voor uitkering vatbare reserve.

Het operationeel resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening over 2018 ad € 3,6 miljoen negatief is door de gemeente Amsterdam gecompenseerd door middel van bevoorschotting. Het bedrag van de bevoorschotting 2018 is hoger dan het te compenseren jaarresultaat en het verschil ad € 3,2 miljoen is opgenomen onder de kortlopende schulden.

Voorzieningen [6]

x € 1.000	31-12-2017	Onttrekking 2018	Vrijval 2018	Dotatie 2018	31-12-2018
Jubilea	1.229	-66	-	212	1.375
Transitievergoeding	104	-81	-23	-	-
Transformatieprogramma	825	-770	-	194	249
Reorganisatie	1.483	-250	-78	-	1.155
Totaal	3.641	-1.167	-101	406	2.779

Voorziening voor jubilea

Deze voorziening is opgenomen voor verplichtingen uit hoofde van toekomstige uitkeringen bij jubilea van medewerkers. De omvang van deze voorziening is gebaseerd op latente verplichtingen ultimo 2018 en de verwachte vertrekkans, beiden gebaseerd op het reeds aanwezige arbeidsverleden. Jaarlijks wordt het bedrag van de voorziening per jaareinde berekend. Van de totale voorziening voor jubilea is € 84.000 kortlopend van aard (< 12 maanden).

Voorziening transitievergoeding

Op 10 juli 2018 is de Eerste Kamer akkoord gegaan met een wetsvoorstel waarin werkgevers, onder voorwaarden, worden gecompenseerd voor de kosten van een aan langdurig arbeidsongeschikte werknemers betaalde transitievergoeding. De wet treedt in werking per 1 april 2020. Als gevolg van de nieuwe wetgeving is de voorziening transitievergoeding in de tweede helft van 2018 komen te vervallen.

Voorziening transformatieprogramma

Transformatieprogramma betreft de in 2014 ingezette transformatie van de organisatie. De daarmee gepaard gaande kosten waren in voorgaande jaren voorzien in de voorziening reorganisatie, welke daarnaast bestond uit salarisverplichtingen op grond van de reorganisatie die in 2014 is ingezet. Om het inzicht te vergroten is de voorziening reorganisatie in 2018 gesplitst in de voorziening transformatieprogramma en de voorziening reorganisatie. Deze uitsplitsing is eveneens in de vergelijkende cijfers per 31 december 2017 gemaakt, waarbij het totaalbedrag van de beide onderdelen gelijk is aan het totaalbedrag van de voorziening reorganisatie zoals opgenomen in de jaarrekening 2017. De voorziening transformatieprogramma betreft uitsluitend de afronding van de implementatie van Exact, namelijk de onderdelen record to report en urenregistratie.

Voorziening reorganisatie

De voorziening reorganisatie is bedoeld voor de reorganisatie van Pantar, die in 2014 is ingezet. Per ultimo 2018 resteert nog € 1,2 miljoen aan salarisverplichtingen op grond van de reorganisatie. Personeelskosten met betrekking tot de reorganisatie zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening geboekt.

Belastingen en premies [7]

x € 1.000	31-12-2018	31-12-2017
BTW	-2	356
Loonheffing	3.098	2.656
Totaal	3.096	3.012

Het saldo belastingen en premies bestaat uit verplichtingen uit hoofde van de omzetbelasting en schulden uit hoofde van loonheffing. Deze schulden zijn kortlopend van aard. Per ultimo 2018 is sprake van terug te vorderen BTW op grond van suppletie. Daarbij geldt dat de BTW over het deel van de omzet dat geraamd is pas in 2019 wordt afgedragen.

Overige kortlopende schulden [8]

x € 1.000	31-12-2018	31-12-2017
Netto salarissen	-	24
Reservering vakantiedagen	2.816	2.968
Reservering vakantietoelage	3.023	2.991
Nog te betalen Vaststellingsovereenkomsten	243	51
Nog te betalen bedragen	396	419
Voorschot exploitatie 2018 Gemeente Amsterdam	3.202	-
Werkbrigade	260	1.391
Vooruitontvangen bedragen / nog te ontvangen facturen	45	17
Vooruitontvangen Wsw subsidiebijdrage	4.862	-
Te betalen transitievergoeding Gemeente Amsterdam*	264	-
Rekening Courant gemeente Amsterdam	145	400
Overige kortlopende schulden	7	35
Totaal	15.263	8.296

* Dit deel van de overige schulden is langlopend van aard

Het totaal van de overige kortlopende schulden is gestegen ten opzichte van 2017. Dit wordt met name veroorzaakt door nog af te rekenen subsidiebijdrage uit hoofde van de Wsw.

Het Wsw-voorschot van de gemeente Amsterdam ad € 4,9 miljoen voor januari 2019 is reeds in december 2018 ontvangen. Het saldo van de jaarafrekeningen Wsw 2018 met de gemeenten Diemen (schuld € 72.328) en Amsterdam (vordering € 292.379) is gepresenteerd onder de overige vorderingen.

De per bevoorschotting teveel ontvangen exploitatiebijdrage 2018 ad € 3,2 miljoen van de gemeente Amsterdam dient in 2019 te worden terugbetaald. Dit bedrag is de resultante van ontvangen bevoorschotting ten bedrage van € 6,8 miljoen en het exploitatieresultaat 2018 van Pantar ad € 3,6 miljoen negatief.

Voor de Werkbrigade geldt dat per ultimo 2018 een schuld resteert van € 260.000, welke in 2019 afgerekend zal worden met de gemeente Amsterdam.

Niet in de balans opgenomen regelingen en verplichtingen

x €1.000	Looptijd in maanden			Totaal
	< 1 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar	
Huurverplichtingen gebouwen	72	118	30	200
Erfpacht	396	625	842	1.621
Leaseverplichtingen	60	1.434	-	2.999
ICT	12	-	-	921
		2.177	872	5.741

De huurverplichtingen gebouwen ultimo 2018 betreffen de huur van de locaties Schepenbergerweg en de Zuiderzeeweg. De erfpacht heeft betrekking op de locatie Kriekenoord en heeft een looptijd tot december 2052. De belangrijkste leaseverplichtingen betreffen de transportmiddelen. ICT betreft de langlopende contracten voor gebruik van software en infrastructuur. Alle bedragen ultimo 2018 zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

In 2018 zijn de bankgaranties ad € 39.000 voor panden die wij in het verleden huurden doorgehaald. Daarnaast is in 2018 een nieuwe bankgarantie gevestigd ad € 150.123 voor een opdracht bij het Havenbedrijf Amsterdam N.V.

Gebeurtenissen na balansdatum

Pantar heeft een bijgebouw op de locatie Kriekenoord met bijbehorend terrein verkocht en in januari 2019 notarieel geleverd aan de gemeente Diemen. De verkoop is geschied onder verrekening van erfpacht en uitruil van terrein op dezelfde locatie. Het effect van deze transactie op het vermogen en het resultaat van Pantar is nihil. Op het overgedragen vastgoed was geen hypothecaire verplichting van toepassing.

Het onderzoek vanuit de gemeente Amsterdam naar eventuele onverschuldigde betalingen, over en weer, tussen Pantar en de gemeente wordt in 2019 voortgezet met betrekking tot het jaar 2018. Mede op grond van de uitkomsten van dit onderzoek over 2015 tot en met 2017 is het de verwachting dat hier geen materiële bedragen uit naar voren zullen komen.

Tussen de gemeente Amsterdam en Pantar is afgesproken dat het verschil tussen de op basis van bevoorschotting ontvangen exploitatiebijdrage en het gerealiseerde exploitatieresultaat 2018 ad € 3,2 miljoen door Pantar zal worden teruggestort aan de gemeente. Dit terug te betalen bedrag is opgenomen onder de kortlopende schulden.

3.7 Toelichting op de staat van baten en lasten 2018

Algemeen

De som der bedrijfsopbrengsten is gedaald van € 35,8 miljoen in 2017 naar € 33,5 miljoen vóór exploitatiebijdrage van de gemeente Amsterdam in 2018. De daling is deels toe te schrijven aan eenmalige opbrengsten die Pantar in 2017 heeft gerealiseerd door verkoop van enkele gebouwen. Afgezien van deze verkoop is de som der bedrijfsopbrengsten 2018 € 3,1 miljoen (ruim 10%) hoger dan over 2017.

In vergelijking met de werkbegroting 2018 is de gerealiseerde netto omzet € 2,9 miljoen hoger (10,3%). Deze toename komt onder andere voort uit uitbreiding van de projectenportefeuille bij de werkeenheden Diensten, Openbare Ruimte en Productie. Daarnaast is er bij Openbare Ruimte meerwerk ontstaan op groenbestekken, onder meer door een gunstige nazomer.

Netto omzet [9]

x €1.000	Begroting 2018	2018	2017
Omzet gemeente Amsterdam	13.736	16.165	14.066
Omzet gemeente Diemen	575	680	726
Omzet privaat	11.483	11.769	11.214
Overige omzet	2.038	2.097	1.030
Totaal	27.832	30.711	27.036

De gemeente Amsterdam heeft een inspanningsverplichting ten aanzien van het gunnen van omzet aan Pantar. De omzet gemeente Amsterdam ligt € 2,1 miljoen (14,9%) hoger dan in 2017. De stijging ten opzichte van de begroting (€ 2,4 miljoen) komt door een toename in opdrachten en gegund meerwerk binnen de bestaande bestekken. De omzet gemeente Diemen ligt in lijn met de werkbegroting 2018 en is licht afgenomen ten opzichte van 2017. De omzet uit de private sector ligt in lijn met de werkbegroting 2018 zowel als 2017. De hogere overige omzet hangt samen met de uitbreiding van de Werkbrigade.

De omzet gemeenten Amsterdam en Diemen is met marktconforme tarieven gefactureerd.

Netto omzet (segmentatie)

x €1.000	Begroting 2018	2018	2017
Openbare ruimte	13.758	15.577	14.164
Detachering	5.551	5.530	5.121
Productie	1.613	2.001	1.924
Diensten	4.757	5.149	4.356
Samenwerkingsverbanden	450	406	481
Werkbrigade	1.703	2.048	980
Overige	-	-	10
Totaal	27.832	30.711	27.036

Bovenstaand overzicht toont de omzet verdeeld naar werkeenheden van Pantar.

De gezamenlijke omzet van de werkeenheden en van de samenwerkingsverbanden is met € 3,7 miljoen toegenomen (13,6%). De toename bij Openbare Ruimte hangt samen met het verrichten van meerwerkopdrachten binnen de bestaande bestekken en met uitbreiding van de opdrachtenportefeuille. Voor Diensten geldt dat een grote schoonmaakopdracht bij Gemeente Amsterdam zonder tussenkomst van een derde partij is verlengd. De toename bij Productie is voornamelijk te danken aan nieuwe klanten, waarbij goede prijsafspraken zijn gemaakt. De genoemde effecten waren niet ingecalculleerd in de werkbegroting 2018.

Overige bedrijfsopbrengsten [10]

x €1.000	Begroting 2018	2018	2017
Incidentele bijdrage gemeente Amsterdam	-	3.599	-
Subsidie trajecten	681	734	814
Subsidie medewerkers met loonwaarde	4.115	2.047	1.960
Subsidies overig	219	-38	499
Boekwinst verkoop activa	-	32	5.408
Baten/lasten voorgaande jaren	-	-37	63
Totaal	5.015	6.337	8.744

De overige opbrengsten hebben betrekking op opbrengsten die niet voortvloeien uit projecten of uit Wsw-subsidie. De hogere opbrengsten in 2017 waren hoofdzakelijk toe te rekenen aan de verkoop van panden aan de Rigakade en de Van Slingelandtstraat. In 2018 was geen sprake van verkoop van vastgoed. De exploitatiebijdrage van de gemeente Amsterdam ad € 3,6 miljoen betreft de dekking van het operationeel bedrijfsresultaat van Pantar over 2018.

De loonkosten die samenhangen met de ontvangen subsidie voor medewerkers met loonwaarde zijn toegelicht bij de personeelskosten. Ten opzichte van de begroting 2018 blijft de toename van deze doelgroep achter, door fors lagere instroom vanuit de Participatiewet dan verwacht.

Naast het reeds bestaande Lage Inkomensvoordeel (LIV) is in 2018 is de wettelijke regeling Loonkostenvoordeel (LKV) van kracht geworden. Hierdoor kwam Pantar voor meer medewerkers in aanmerking voor vermindering van werkgeverslasten. Het totaal aantal medewerkers waarvoor een subsidie wordt aangevraagd komt uit op 682. Hierdoor is de berekende subsidie ten opzichte van 2017 ongeveer verdubbeld, afgezien van af te dragen subsidies aan de gemeente Amsterdam. Het grootste deel van deze subsidies heeft betrekking op de Werkbrigade en is daarom afgedragen aan de gemeente Amsterdam, met als gevolg een lager saldo van Subsidies overig ten opzichte van 2017. In 2018 zijn afspraken gemaakt tussen de gemeente Amsterdam en Pantar, inzake de afrekening van personele baten van de Werkbrigade over 2017 en verder. Op grond van deze afspraken zijn de personele baten 2017 van de Werkbrigade uit hoofde van LIV met terugwerkende kracht in 2018 afgedragen aan de gemeente Amsterdam. Datzelfde geldt voor de personele baten 2018 van de Werkbrigade uit hoofde van LIV en LKV.

De gemeente Amsterdam is in 2018 een onderzoek gestart naar eventueel ten onrechte betaalde of ten onrechte ontvangen bedragen in voorgaande jaren. Dit onderzoek raakt ook de verrichte transacties met Pantar. Per ultimo 2018 heeft Pantar per saldo een schuld aan de gemeente Amsterdam inzake dubbele betalingen in de jaren 2015 tot en met 2017 van € 37.000.

Aantal trajectanten

Aantallen	Begroting 2018	2018	2017
Detachering*	-	40	35
Diensten*	-	7	10
Openbare ruimte*	-	22	30
Productie*	-	28	14
Overig*	99	-	-
Totaal	99	97	89

*aantallen niet separaat begroot in werkbegroting 2018

De realisatie van het aantal trajecten ligt in lijn met de voor 2018 begrote aantallen. De subsidie is in 2018 echter iets hoger uitgevallen. Dit is te verklaren door de samenstelling van de trajecten. In 2018 zijn er per saldo iets meer beter betaalde trajecten uitgevoerd, terwijl we minder lager betaalde trajecten hebben gedaan dan vooraf bedacht.

Trajecten worden gefinancierd op basis van trajectsoort en trajectduur, waardoor de opbrengsten uit trajecten ondanks een lager aantal trajectanten toch hoger zijn.

Kosten grond- en hulpstoffen [11]

De kosten voor grond- en hulpstoffen worden gebruikt ten behoeve van het realiseren van omzet door de werkeenheden. Ten opzichte van de werkbegroting zijn de kosten € 0,1 miljoen lager uitgevallen (-5,2%). Ook in vergelijking met voorgaand jaar zijn deze kosten gedaald (-13%). Met ingang van 2017 hebben het inkoopbeleid en het voorraadbeleid binnen Pantar meer focus gekregen. De effecten daarvan zijn in 2018 zichtbaar over het gehele jaar. De extra focus bestaat uit het centraliseren van de inkoop, betere contractafspraken met leveranciers en het terugdringen van de omvang van voorraden.

Kosten uitbesteed werk en andere externe kosten [12]

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Transportmiddelen	2.045	2.100	2.227
Machines/gereedschap	762	801	722
Diversen	498	267	485
Inhuur externen uitvoerend	2.149	3.507	2.675
Totaal	5.454	6.675	6.109

De kosten uitbesteed werk en andere externe kosten hebben betrekking op de directe projectkosten en hangen samen met de omzet. De transportkosten, machines/gereedschappen en diversen zijn in lijn met 2017 en de werkbegroting 2018.

De overschrijding in de kosten inhuur externen uitvoerend wordt voornamelijk veroorzaakt door de benodigde inhuur van extra personeel vanwege het achterblijven van instroom LKS in combinatie met de realisatie van hogere omzet. Voor inhuur is in 2018 circa € 1,4 miljoen meer kosten gemaakt dan begroot.

Personeelskosten [13]

De personeelskosten van Pantar bestaan uit personeelskosten van medewerkers met loonwaarde en kosten stichtingspersoneel. De totale loonkosten van deze twee groepen zijn als volgt te specificeren:

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Lonen en salarissen	24.604	16.900	15.289
Sociale lasten*	-	2.986	2.855
Pensioen*	-	1.407	1.331
Opleidingskosten	638	557	400
Transitievergoedingen/ontslagvergoedingen	518	46	488
Vrijval voorziening transitievergoeding*	-	-23	-373
Vrijval reorganisatievoorziening*	-	-78	-50
Totaal	25.760	21.795	19.940

*kosten niet separaat begroot in werkbegroting 2018

De personeelskosten zijn in 2018 gestegen ten opzichte van 2017. Deze toename wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een toename in fte van zowel stichtingspersoneel als medewerkers doelgroepen. Ten opzichte van de werkbegroting 2018 vallen de personeelskosten met € 4,0 miljoen fors lager uit, voornamelijk omdat instroom op grond van de Participatiewet fors achtergebleven is op de verwachting.

De vrijval uit voorzieningen betreft enerzijds het vervallen van de voorziening transitievergoeding en anderzijds het deel van de reorganisatievoorziening dat overeenkomstig realisatie in 2018 niet benodigd is.

De met de personeelskosten samenhangende fte's worden als volgt gespecificeerd:

Fte's	Begroting 2018	2018	2017
Doelgroepen	307,2	212,6	177,9
Stichting	250,4	252,3	245,6
Totaal	557,6	464,9	423,5

Het aantal fte 2018 is toegenomen ten opzichte van 2017. Echter is de groei lang niet zo hoog geweest als begroot, vanwege de achterblijvende instroom op grond van de Participatiewet.

Personeelskosten doelgroepen (medewerkers met loonwaarde)

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Lonen en salarissen	7.500	3.866	3.173
Sociale lasten*	-	885	913
Pensioen*	-	18	15
Opleidingskosten	181	208	116
Totaal	7.681	4.977	4.217

*kosten niet separaat begroot in werkbegroting 2018

Vanuit de Participatiewet zijn, in tegenstelling tot de Wsw, niet alle loonkosten gedekt door subsidies. Dit heeft een kostenverhogend effect op de personeelskosten van Pantar, waardoor de verdien capaciteit van Pantar onder druk staat.

In totaal is in 2018 ruim € 2,0 miljoen aan subsidie ontvangen voor doelgroep medewerkers met loonwaarde (2017: nagenoeg € 2,0 miljoen). Het totaal aan loonwaarde-subsidies was over 2018 gemiddeld 42,9% (2017: 47,8%).¹

Fte doelgroepen (segmentatie)

Fte's	Begroting 2018	2018	2017
Detachering	75,3	43,8	28,1
Diensten	54,9	42,6	34,8
Openbare ruimte	144,2	107,8	103,9
Productie	32,8	17,5	11,1
Staf	-	0,9	-
Totaal	307,2	212,6	177,9

Het aantal fte van de doelgroepen is ten opzichte van 2017 gestegen van 177,9 naar 212,6 fte. De groei-ambitie volgens werkbegroting 2018 is maar ten dele gerealiseerd (27%), voornamelijk door fors lagere instroom vanuit de Participatiewet.

¹ Loonwaarde wordt berekend door de totale ontvangen subsidie in procenten uit te drukken van de totale loonkosten van de doelgroepen.

Personeelskosten stichting

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Lonen en salarissen	17.104	13.033	12.117
Sociale lasten*	-	2.101	1.942
Pensioen*	-	1.389	1.316
Opleidingskosten	457	349	283
Transitievergoedingen/ontslagvergoedingen	518	46	488
Vrijval voorziening transitievergoeding*	-	-23	-373
Vrijval reorganisatievoorziening*	-	-78	-50
Totaal	18.079	16.817	15.723

*kosten niet separaat begroot in werkbegroting 2018

De personeelskosten van de stichting zijn hoger dan in 2017. De kosten zijn toegenomen van € 15,7 miljoen naar € 16,8 miljoen; een stijging van € 1,1 miljoen (7,0%). Naast cao-effecten betreft dit het invullen van vacatures gedurende 2018. Ten opzichte van de werkbegroting 2018 zijn de personeelskosten stichting € 1,3 miljoen lager, voornamelijk door het later invullen van vacatures dan vooraf gedacht.

Personeel stichting (segmentatie)

Fte's	Begroting 2018	2018	2017
Detachering	25,6	26,3	26,5
Diensten	24,9	23,9	24,9
Openbare ruimte	64,8	70,0	64,2
Productie	28,0	27,5	25,8
Staf	107,2	104,6	104,2
Totaal	250,5	252,3	245,6

Overige bedrijfskosten [14]

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Huur/lease	326	317	284
Onderhoud	559	416	417
Lease transportmiddelen	153	141	147
ICT Kosten	2.349	2.012	2.378
HR	523	498	370
Huisvesting	957	1.045	342
Communicatie	163	79	62
Algemene kosten	604	530	470
Belastingen en verzekeringen	416	222	290
Financieringskosten	-	5	3
Personeelskosten externen	379	1.021	910
Totaal	6.429	6.286	5.673

De overige bedrijfskosten hebben betrekking op alle kosten die Pantar maakt ten behoeve van de reguliere bedrijfsactiviteiten en het uitvoeren van haar doelstellingen: het creëren van meerwaarde voor medewerkers en werkgevers door het ontwikkelen van talenten van mensen met een arbeidsbeperking en het optimaal inzetten van hun arbeidspotentieel.

In vergelijking met 2017 laten deze kosten een toename zien van € 0,7 miljoen (12,5%). Deze toename betreft met name de huisvestingskosten, vanwege incidentele afrekening en teruggaven over afgelopen jaren (o.a. energie en schoonmaak) in 2017.

De overige bedrijfskosten zijn als volgt te specificeren.

Huur/Lease

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Huur/lease grond (erfpacht)	148	154	145
Huur/lease gebouwen	110	123	58
Huur/lease machines & installaties	-	1	1
Huur/lease inventaris	8	-2	23
Huur/lease automatisering	60	41	57
Totaal	326	317	284

Onderhoudskosten

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Onderhoud voorziening aan terreinen	20	45	1
Onderhoud gebouwen	401	211	285
Onderhoud machines & installaties	100	122	89
Onderhoud inventaris	38	16	32
Onderhoud automatisering	-	18	7
Onderhoud transportmiddelen	-	4	3
Totaal	559	416	417

De kosten voor huur/lease alsmede de onderhoudskosten 2018 liggen in lijn met voorgaand jaar.

Algemene kosten

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Accountantskosten	165	150	217
Abonnementen/contributies	107	114	122
Representatiekosten	10	9	8
Raad van Toezicht	30	28	24
Vrijval/dotatie voorziening dubieuze debiteuren	-	-84	-43
Advieskosten algemeen	292	313	81
Lasten voorgaande boekjaren	-	-	61
Totaal	604	530	470

De algemene kosten laten ten opzichte van 2017 een lichte toename zien van € 0,1 miljoen. De toename is voornamelijk toe te schrijven aan advieskosten algemeen, welke conform begroting het medewerkers tevredenheidsonderzoek en de implementatie van de AVG regelgeving betreffen.

Honorarium Ernst & Young

Onderstaand overzicht toont het accountantshonorarium voor de jaren 2017 en 2018.

x € 1.000	2018	2017
Controle jaarrekening	145	164
Overige controle werkzaamheden	37	44
Fiscaal advies werkzaamheden	10	12
Totaal	192	220

Vennootschapsbelasting [15]

Op 15 juni 2015 is Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen (verder: WMVOO) in werking getreden en van toepassing op boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2016. Pantar is vanaf 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting voor zover zij een fiscale onderneming drijft en er geen vrijstelling toepassing zou vinden.

Pantar heeft het standpunt ingenomen dat Stichting Pantar Amsterdam niet belastingplichtig is voor de vennootschapsbelasting. Op 8 december 2017 heeft de Belastingdienst schriftelijk gereageerd en deze conclusie op grond van standpunten bevestigd. Wijzigingen in de feiten en omstandigheden (al of niet in een later jaar) kunnen leiden tot een andere conclusie omtrent de vennootschapsbelastingplicht. Pantar heeft de ingenomen standpunten in 2018 geëvalueerd en extern laten toetsen. Daaruit is geen wijziging naar voren gekomen en is de conclusie gehandhaafd.

Wsw-subsidie gemeenten [16]

Fte's	Begroting 2018	2018	2017
Wsw Amsterdam en buitengemeenten	2.116,5	2.083,2	2.216,7
Wsw Diemen	69,4	68,9	71,9
Totaal	2.185,9	2.152,1	2.288,6

Op basis van de Wsw heeft Pantar in 2018 een subsidie bijdrage ontvangen van € 58,3 miljoen (2017: € 61,9 miljoen) voor de 2.152 fte Wsw die Pantar in 2018 in dienst had (2017: 2.289). De gemeenten Amsterdam en Diemen staan garant voor een negatief subsidieresultaat. In 2018 had Pantar een negatief subsidieresultaat van € 8,0 miljoen (2017: € 6,5 miljoen). Uitgaande van het verschil tussen de ontvangen Wsw-subsidie en de gemaakte personeelskosten moet de gemeente Amsterdam € 7,8 miljoen bijdragen en moet de gemeente Diemen € 0,2 miljoen bijdragen. Vanaf 2018 zijn de uitbetaalde transitievergoedingen na twee jaar ziekte over voorgaande jaren voor sw-medewerkers van de gemeenten Amsterdam bij Pantar, welke voldoen aan de van toepassing zijnde criteria, opgenomen in de jaarrekening als langlopende vordering op het UWV. Dit als gevolg van de wetwijziging per 10 juli 2018. Naar verwachting zal het UWV in 2020 over gaan tot het uitbetalen van compensatie van deze transitiegelden en zal het alsdan door Pantar ontvangen bedrag alsdan worden verantwoord als baten in de loonkosten en daarmee verrekend worden met de gemeenten Amsterdam.

Pantar heeft het deel van de opgenomen vordering op het UWV welke betrekking heeft op de uitbetaalde transitievergoedingen na twee jaar ziekte over voorgaande jaren voor sw-medewerkers van de gemeenten Amsterdam ad € 263.629 niet verwerkt onder de loonkosten en het subsidieresultaat Wsw. In de jaarrekening 2018 is de vordering op het UWV verwerkt en daarbij direct als langlopende schuld aan de gemeente verwerkt en gepresenteerd.

Personeelskosten Wsw

De totale personeelskosten op grond van de Wsw zijn als volgt te specificeren:

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Lonen en salarissen	65.787	52.898	54.507
Doorstorting subsidie*	-	4	2
Sociale lasten*	-	9.203	9.421
Pensioen*	-	4.228	4.358
Opleidingskosten*	-	-	5
Vaststellingsovereenkomsten*	-	-	22
Totaal	65.787	66.333	68.315

*kosten niet separaat begroot

De totale personeelskosten Wsw zijn als volgt onder te verdelen respectievelijk te segmenteren:

Wsw Amsterdam en buitengemeenten

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Lonen en salarissen	63.681	51.283	52.869
Sociale lasten*	-	8.916	9.128
Pensioen*	-	4.094	4.220
Opleidingskosten*	-	-	5
Vaststellingsovereenkomsten*	-	-	22
Totaal	63.681	64.293	66.244

*kosten niet separaat begroot

Wsw Amsterdam en buitengemeenten (segmentatie)

Fte's	Begroting 2018	2018	2017
Detachering	587,1	548,1	560,1
Diensten	290,9	297,4	296,5
Openbare ruimte	576,6	549,9	601,8
Productie	650,0	680,7	747,0
Staf	11,9	7,1	11,3
Totaal	2.116,5	2.083,2	2.216,7

Wsw Diemen

x € 1.000	Begroting 2018	2018	2017
Lonen en salarissen	2.107	1.615	1.638
Doorstorting subsidie*	-	4	2
Sociale lasten*	-	287	293
Pensioen*	-	134	138
Opleidingskosten*	-	-	-
Totaal	2.107	2.040	2.071

*kosten niet separaat begroot

Fte Wsw Diemen (segmentatie)

Fte's	Begroting 2018	2018	2017
Detachering	26,1	27,0	25,0
Diensten	3,7	4,8	4,8
Openbare ruimte	11,1	9,4	12,4
Productie	28,5	27,7	29,7
Staf	-	-	-
Totaal	69,4	68,9	71,9

Subsidieresultaat Werkbrigade [17]

Sinds oktober 2016 vervult Pantar in opdracht van de gemeente Amsterdam alle werkgeverstaken voor de werknemers van de Werkbrigade; een re-integratieproject voor langdurig werklozen. Voor de uitvoering van dit project mag Pantar de werkelijke salarislasten vermeerderd met een opslag voor directe kosten doorberekenen aan de gemeente Amsterdam. Daarnaast ontvangt Pantar een vergoeding van 20% over deze directe kosten ter dekking van de indirecte kosten. De kosten en opbrengsten van de Werkbrigade zijn hoger dan in 2017 door toename van het aantal brigadisten van 305,3 fte in 2017 naar 383,2 fte in 2018.

In 2018 heeft de Werkbrigade een omzet uit projecten gerealiseerd van € 5,1 miljoen (2017: € 2,3 miljoen). Overeenkomstig gemaakte afspraken is deze omzet volledig af te dragen aan de gemeente Amsterdam. De met de omzet gemoeide kosten bedroegen € 13,0 miljoen in 2018 (2017: € 6,9 miljoen). De netto bijdrage van de gemeente Amsterdam in deze activiteit is derhalve 61% in 2018 ten opzichte van 67% in 2017.

3.8 Continuïteit

Door de komst van de Participatiewet en de in 2017 aangepaste financieringswijze is het eigen vermogen van Pantar onder druk komen te staan. Desondanks is het operationeel bedrijfsresultaat in 2018 verder verbeterd. Het negatief operationeel resultaat is verrekend door een exploitatiebijdrage van de gemeente Amsterdam. Hierdoor is de algemene reserve in 2018 gelijk gebleven. Voor de herwaarderingsreserve geldt een toename in 2018, op grond van externe taxaties van panden en terreinen. Het eigen vermogen van Pantar is in 2018 gestegen met € 1,1 miljoen.

De gemeente Amsterdam heeft als grootste subsidieverstrekker een politieke discussie over de uitvoering van de Wsw, de positie van Pantar in de keten van zorg naar werk en Pantar als re-integratiebedrijf gevoerd. Begin 2018 heeft de gemeente Amsterdam nieuw beleid vastgesteld, gericht op het inrichten van samenwerking onder de noemer van 'Sociaal Werkkoepel'. Deze samenwerking geeft duidelijkheid ten aanzien van de rol en taken van Pantar in de keten van zorg naar werk. Pantar blijft daarin een prominente rol vervullen, namelijk als uitvoerder van de Wsw, als uitvoerder en vangnet in het kader van de Participatiewet en als sociale ondernemer.

Gekoppeld aan dit nieuwe beleid zijn voor het jaar 2019 financieringsafspraken gemaakt tussen Pantar en de gemeente Amsterdam. Op grond van deze afspraken is de begroting 2019 van Pantar financieel gedekt. Net als in 2018 is ook voor 2019 een bijdrage in het exploitatieresultaat toegezegd, naast de jaarlijkse bijdrage in het subsidieresultaat. Ook voor de drie jaren vanaf 2019 is in 2018 exploitatiebijdrage onder voorwaarden toegezegd. Gezien de positieve resultaatontwikkeling in 2018 en de mede daarop gebaseerde begroting 2019 wordt de omvang van deze toezeggingen mogelijk heroverwogen, waarbij het structurele deel daarvan niet ter discussie staat.

3.9 WNT-verantwoording 2018 Stichting Pantar Amsterdam

De wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is van toepassing op Stichting Pantar Amsterdam. Het voor Stichting Pantar Amsterdam toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2018 € 189.000,- op basis van een fulltime dienstverband van 1 januari tot en met 31 december 2018.

Bezoldiging topfunctionarissen

Tabel 1a: Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leiding gevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van functievervulling.

X € 1	A.J. de Boer	R. Ploegsma	P.E. van Weelden	R. van Krimpen	M. Suijkens	M. Bunders
Functiegegevens	<i>Algemeen directeur</i>	<i>Manager Bedrijfsvoering</i>	<i>Manager HR</i>	<i>Algemeen directeur</i>	<i>Manager HR / Algemeen directeur a.i.</i>	<i>Operationeel directeur</i>
Aanvang en einde functievervulling in 2018	1/12 - 31/12	1/1 - 31/12	1/6 - 31/12	1/1 - 14/06	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging						
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	12.534	123.957	59.355	85.517	123.149	135.475
Beloningen betaalbaar op termijn	1.134	13.529	5.950	6.253	5.626	13.585
<i>Subtotaal</i>	13.668	137.486	65.305	91.770	128.775	149.060
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	16.052	189.000	110.811	85.138*	189.000	189.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-	-	-	-	-
Totale bezoldiging 2018	13.668	137.486	65.305	91.770	128.775	149.060
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Overgangsregeling	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017						
Aanvang en einde functievervulling in 2017	n.v.t.	01/01 - 31/12	n.v.t.	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	-	1,0	-	1,0	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	-	Ja	-	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging						
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	-	123.907	-	194.891	114.645	131.180
Beloningen betaalbaar op termijn	-	13.178	-	13.342	13.163	13.212
<i>Subtotaal</i>	-	137.085	-	208.233	127.808	144.392
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	-	181.000	-	181.000	181.000	181.000
Totale bezoldiging 2017	-	137.085	-	208.233	127.808	144.392

* Gebaseerd op 164,42 dagen functievervulling in 2018

Toelichting overschrijding

De bezoldigingsafspraken met de heer Van Krimpen zijn in 2012 gemaakt. Toentertijd viel de afgesproken bezoldiging ruim binnen het WNT-maximum. Op de bezoldiging is het afgesproken overgangsrecht van toepassing. Dit overgangsrecht staat toe dat bestaande beloningsafspraken boven het bij wet vastgestelde bezoldigingsmaximum gedurende een periode van vier jaren na inwerkingtreding van de wet worden gerespecteerd. In het geval van de heer Van Krimpen betekent dit, dat hij (ingående 2015) zijn huidige bezoldiging behoudt tot en met het jaar 2018. Hierbij wordt opgemerkt dat de heer Van Krimpen met ingang van 2015 af heeft gezien van salarisverhogingen als gevolg van aanpassing van de geldende arbeidsvoorwaardenregeling van Pantar (gekoppeld aan de cao voor gemeentebambtenaren). Het dienstverband met de heer Van Krimpen is in 2018 geëindigd.

Tabel 1c: Toezichthoudende topfunctionarissen.

X € 1	L.J. de Waal	S.H.M. Ornstein	C. Compas	I.B. de Graaff	J.J.H.M. van Gennip
Functiegegevens	<i>Voorzitter</i>	<i>Lid</i>	<i>Lid</i>	<i>Lid</i>	<i>Lid</i>
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging					
Totale bezoldiging	7.623	5.123	5.123	5.123	5.123
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	28.350	18.900	18.900	18.900	18.900
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-	-	-	-
Totale bezoldiging 2018	7.623	5.123	5.123	5.123	5.123
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2017					
Aanvang en einde functievervulling in 2017	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/10 - 31/12	01/10 - 31/12	01/10 - 31/12
Bezoldiging					
Totale bezoldiging	7.638	5.138	1.285	1.285	1.285
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	27.150	18.100	4.562	4.562	4.562

Tabel 2: Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking.

X € 1	R. van Krimpen
Functiegegevens	
Functie(s) bij beëindiging dienstverband	<i>Algemeen directeur</i>
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Jaar waarin dienstverband is beëindigd	2018
Ontslaguitkering	
Overeengekomen uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	40.835
Individueel toepasselijk maximum	75.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	n.v.t.
Totaal uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	40.835
Waarvan betaald in 2018	40.835
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	n.v.t.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2018 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

4. Overige gegevens

Bestuur

Lex de Boer Algemeen directeur

Raad van Toezicht

Lodewijk de Waal Voorzitter
Marijn Ornstein Lid
Christa Compas Lid
Ilse de Graaff Lid
Sjef van Gennip Lid

Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming

Stichting Pantar Amsterdam beoogt geen winst. De resultaatbestemming is niet statutair bepaald, maar overeengekomen met de gemeente Amsterdam. Overeengekomen is dat een negatief operationeel resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening van Pantar, onder voorwaarden welke zijn vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst, wordt gecompenseerd door de gemeente Amsterdam. In het geval van een positief resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening wordt tussen de gemeente Amsterdam en Pantar specifiek afgesproken wat de bestemming daarvan zal zijn.

Diemen, 23 april 2019

Lex de Boer
Algemeen directeur Stichting Pantar Amsterdam

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: De raad van toezicht van Stichting Pantar Amsterdam

Verklaring over de in de jaarrekening 2018 opgenomen jaarrekening

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting Pantar Amsterdam te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarrekening 2018 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pantar Amsterdam op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2018;
- de staat van baten en lasten over 2018;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
- verantwoording Wet Normering Topinkomens, bezoldiging topfunctionarissen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen en de Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2018. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pantar Amsterdam zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarrekening 2018 opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het verslag van de directie ;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties zonder winststreven is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties zonder winststreven en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van de directie en de overige gegevens in overeenstemming met de Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties zonder winststreven.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving door de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 23 april 2019

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. S.B. Spiessens RA

Afkortingen en Begrippen

Afkortingen

<i>Fte</i>	Formatie-eenheid
<i>Sw</i>	Sociale werkvoorziening
<i>Wsw</i>	Wet op de Sociale Werkvoorziening
<i>LKS</i>	Loonkosten subsidie
<i>UWV</i>	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
<i>Wajong</i>	Wet arbeidsongeschiktheids voorziening jonggehandicapten
<i>WNT</i>	Wet normering topinkomen
<i>LIV</i>	Lage Inkomensvoordeel
<i>LKV</i>	Loonkostenvermindering
<i>P-wet</i>	Participatiewet
<i>LLP</i>	Limited Liability Partnership

Begrippen

Loonwaarde
De waarde van de arbeidsprestatie van een (potentiële) werknemer in een bepaalde functie op een bepaald moment.

Arbeidsontwikkelbedrijf
Bij het Arbeidsontwikkelbedrijf is het maken van producten en het leveren van diensten geen doel op zich. Het is een middel om mensen te ontwikkelen en toe te leiden naar een passende plek binnen de eigen werkbedrijven van Pantar of de externe arbeidsmarkt.